

Оставам с надеждата и убедеността, че всички тези големи и сложни въпроси, поставени във и от интересното изследване на проф. Гражина Шват-Гълъбова, ще продължават и в бъдеще да имат своите активни читатели, коментатори и дискусанти от сферата на хуманитаристиката у нас и в чужбина.

ХРИСТО ХРИСТОВ СВЯТ НА ДЕЕСПОСОБНОСТТА

През юни 2015 г. за първи път в сайта на Министерството на правосъдието се публикува вариант на законопроекта на Закона за физическите лица и мерките за подкрепа. През следващата 2016 г. той е променен на базата на взети решения в рамките на междуведомствена съгласувателна процедура. Законопроектът има за свой предмет усъвършенстваната уредба на правния институт на дееспособността относно лицата с интелектуални затруднения, психично-здравни проблеми и деменция. По силата на предвиденото в тази уредба същите лица са овластени да упражняват гражданските си права според своите желания и предпочитания, като се изисква осигуряването на редица мерки за подкрепа в случаите, когато те вземат решения с правни последици. Тази нова регулация на дееспособността поставя акцент върху едно основно положение в нашата правна система, свързано с определянето на хората с подобни здравни проблеми като субекти на права, но не и като обекти на грижа. Правната фигура на пълното запрещение, включена в чл. 5 от ЗЛС, третира всяко лице с интелектуални и психични затруднения като лице, което не може да се погрижи за своите дела. На това основание то загубва дееспособността си и не може да упражнява редица основни политически и граждански права. По такъв начин предвиденото в ЗЛС е подкрепено в чл. 42, ал. 1 от Конституцията на Р. България, където поставените под запрещение са приравнени с изтърпяващите наказание лишаване от свобода относно лишаването им от право да избират държавни и местни органи и да участват в допитвания до народа. От друга страна, според чл. 12 от Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания, ратифицирана и влязла в сила за нашата страна през 2012 г., затрудненията в самостоятелното упражняване на права се разглеждат като последица от липсваща подкрепа, която следва да бъде компенсирана с помощта на система от подкрепящи мерки и социални услуги в дадено общество. Тук трябва да допълним, че стандартите за подкрепящи мерки, изведени в чл. 12 от КПХУ, са насочени към въвеждането на института на подкрепеното вземане на решения от страна на лицето с увреждания и ограничаване на намесата на държавата и трети страни в същия процес. Основната цел тук е признаването на автономията и овластяването на хората с увреждания като носители на права, като в същото време се изисква по-голяма отговорност от страна на държавните институции и гражданското общество относно гарантирането на ефективно упражняване на права от тяхна страна според волята им, която е недопустимо да бъде заместена.

В този ред на мисли е напълно основателно е да се отбележи, че монографията *Недееспособността на физическите лица*, издадена през 2016 г. (изд. „Нова звезда“, София) на известния вече на българската публика изследовател

в областите на правото и съвременната философия **Стоян Ставру** се явява в качеството си на един актуален коментар върху изложените по-горе събития. Авторът остава верен на стила си, за да ни предложи и този път изследване, което предизвиква ортодоксалните кръгове на юриспруденцията и философията в България. Ставру предпочита да избере подход, при който основните понятия в неговото изследване са подчинени на един драматизъм на многообразието на различните възможни значения, които са вметени на границата между ригористичните дефиниции на правото и проблематизациите на днешната философия. Авторът настоява правото да създаде свят на дееспособността, в който са легитимирани „всички цветове на (не)способността“, което предполага пълното премахване на института на запрещението в българската правна система, доколкото същият не предлага нужните ни днес съвременни правни инструменти, които позволяват пълноценното включване на лица с различни увреждания в „социалния и правния живот на общността“. Ставру е комунист в това отношение, доколкото за него общността като приобщаваща в сферата на един пълноценен живот има водещо значение. Това е причината изследователят да е критично настроен спрямо крайния индивидуализъм, който е осезаем в нашето ежедневие, белязано от болезнени примери за равнодушие спрямо проблемите на хора с различни затруднения. В замяна на това Ставру настоява да вярваме във възможността да се открие начин за създаването на общ свят на „различни нормативни цветове, които да позволяват различни възможни включвания“. Авторът предлага в изследването си система от мерки за закрила, улесняване и затрудняване, изхождайки както от практиката, която откриваме в различни държави по света, така и от заложеното в Законопроекта за физическите лица и мерките за подкрепа. По този начин той реализира напълно своето намерение да ни представи изследване относно гражданско-правните въпроси, свързани с недееспособността на физическите лица, в контекста на предлаганата реформа в българското лично право. Правният теоретик се явява яростен критик на института на запрещението, пълно и ограничено, доколкото този правен институт води до определяне на волята на запрещения като правно ирелевантна. От друга страна, изследователят с право отбелязва във връзка с този проблем, че практиката ни показва как най-често предвиденото в случая попечителско съдействие напълно отсъства, а това е причината запрещеният да не може да упражнява своите права, предвидени от закона.

Изследването на Стоян Ставру е полезно и за философската аудитория, доколкото авторът по един оригинален начин засяга фундаменталния въпрос за мисленето като величина, определяща човешката същност, спирайки се на определенията на Рене Декарт за интелектуалния и емоционалния израз на човешката природа. Ставру насочва вниманието на читателя към идеята, че ние имаме своя биографичност не само като мислещи и помнещи създания, но и като болни от алцхаймер, или като стари хора, спородени от ограниченията на своето тяло. Според автора ние можем да помогнем екзистенциалния опит на всички лица, които не са в състояние да използват пълноценно когнитивните си възможности, за да се ползват от своите основни права като субекти на правото, да е подчинен на ново комуникационно изкуство в нашето общество, което се базира на взаимодействие със случващото се в тялото на тези хора *hic et nunc*. По

този начин философският подход на автора допълва неговата основна идея да бъде избягната опозицията дееспособен–недееспособен, за да стигнем до идеята за създаване на правен режим, който реално предоставя права на запрещения.

В заключение единствено мога да допълня, че Стоян Ставру предлага на своята аудитория книга, която е иновативна със своята драматургия на редуващи се правни и философски концепции, но същата книга е и похвален опит за съобразяване с традициите на българското лично право.

ВЕСЕЛИН БОСАКОВ **НЕСВОЕВРЕМЕННИ ХРУМКИ. ЕПИГРАМИ**

„НЕ“ НА НАСИЛИЕТО

Ако Ви бие парата, не си мълчете,
а в полицията веднага се оплачете!

ПОСЛЕДСТВИЕ (ПОЧТИ ПО ЦЕЗАР)

Дойдох. Видях. Предупредих.
И кариерата си провалих!...

СВОЕГО РОДА ЙОАН

Огледа прогнилия покрив и предрече теча!
Оттогава го наричат Предтеча!...

УСПЕШНО РАЗВИТИЕ

Похвали се дъното пред мен,
че се дъни по няколко пъти на ден!

СИЛНА ПАМЕТ

Това са чисто политически нрави:
Властимащият винаги помни
кога да се самозабрави!

КАРИЕРА

Успех след успех в работата ми се трупа:
Шефът увеличи ми заплатата,
като подари ми лупа!

НЕПЪЛНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Жените казват за него:
„Много е мил!“.
Но не уточняват колко чинии
при миенето е потрошил!

АДМИНИСТРАТОРИТЕ В БАН НЕ СА ВЧЕРАШНИ

– Аз учен съм на утрешния ден!
– Елате вдругиден!...

БЛАГ ХАРАКТЕР

Че е великодушен веднага се вижда:
Винаги обидата преглъща
заедно с този, който го обижда!